

PRZEGLĄD WYBORCZY

*

Biuletyn informacyjny

9-10/2002

Wydawnictwo Krajowego Biura Wyborczego

ISSN 1507-983X

Wydawnictwo Krajowego Biura Wyborczego
00-902 Warszawa, ul. Wiejska 10

Opracowanie - Zespół w Krajowym Biurze Wyborczym
Bohdan Szcześniak
Alicja Kicińska
Marcin Lisiak
Redakcja - Kazimierz Wojciech Czaplicki, kierownik Biura

Skład komputerowy – Marcin Lisiak

Oddano do druku – 20 marca 2003 r.

Przy wykorzystaniu informacji zawartych w „Przeglądzie wyborczym” przez środki masowego przekazu, Krajowe Biuro Wyborcze będzie wdzięczne za każdorazowe wskazanie źródła informacji.

Oficjalna strona Państwowej Komisji Wyborczej w Internecie

www.pkw.gov.pl

SPIS TREŚCI	Str.
* Posiedzenia Państwowej Komisji Wyborczej	5
* Działania w zakresie przygotowania i przeprowadzenia wyborów samorządowych zarządzonych na dzień 27 października 2002 r.	5
* Uchwały i wytyczne	5
* Wyjaśnienia i opinie	9
* Wymiana doświadczeń z zagranicą	32

POSIEDZENIA PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ

Państwowa Komisja Wyborcza odbyła 11 posiedzeń w dniach 2, 9, 16, 23 i 30 września oraz 2, 7, 14, 21, 28 i 30 października 2002 r.

* Głównym kierunkiem działań Państwowej Komisji Wyborczej było przygotowanie prawne i organizacyjne zarządzonych na dzień 27 października 2002 r. wyborów do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw oraz wyborów wójtów, burmistrzów i prezydentów miast.

Wykonując te zadania Państwowa Komisja Wyborcza wydała przewidziane ustawowo uchwały i wytyczne dotyczące realizacji zadań i czynności wyborczych, opiniowała projekty aktów prawnych wydanych przez upoważnionych ministrów, udzielała systematycznie wyjaśnień i opinii w sprawach stosowania przepisów prawa wyborczego. Uchwały wydawane przez Państwową Komisję Wyborczą były ogłaszane w Monitorze Polskim oraz – w celu udostępnienia wszystkim zainteresowanym podmiotom i wyborcom – zamieszczane na stronie internetowej Państwowej Komisji Wyborczej www.pkw.gov.pl.

Odpowiednio do kalendarza czynności wyborczych określiła wzory formularzy, druków i pieczęci stosowanych w wyborach oraz wydała wytyczne dla organów wyborczych dotyczące wykonywania powierzonych im zadań, a w szczególności:

- 2 września 2002 r. ustaliła wzory protokołów sporządzanych przez obwodowe komisje wyborcze oraz określiła warunki i sposób wykorzystania w wyborach techniki elektronicznej. Uchwały Państwowej Komisji Wyborczej w tych sprawach są ogłoszone w Monitorze Polskim Nr 39, poz. 608 i 609 i Nr 48, poz. 706;
- 9 września 2002 r. wydała wytyczne dotyczące wykonywania zadań przez terytorialne komisje wyborcze w szczególności w zakresie zgłaszania i rejestracji list kandydatów na radnych i kandydatów na wójtów, burmistrzów i prezydentów miast; ustaliła wzory formularzy zgłoszeń i protokołów rejestracji oraz zaświadczeń dla mężów zaufania i zastępców pełnomocników komitetów wyborczych (Monitor Polski Nr 41, poz. 640 i 641);
- 16 i 23 września 2002 r. ustaliła wzory pieczęci terytorialnych i obwodowych komisji wyborczych, wzory protokołów i zestawień sporządzanych przez komisje terytorialne oraz zaświadczeń o wyborze na radnego i o wyborze na wójta, burmistrza, prezydenta miasta; wydała wytyczne dla obwodowych komisji wyborczych w sprawie sposobu wykonywania zadań i trybu przekazywania i przyjmowania protokołów głosowania w obwodzie; ustaliła wzory kart do głosowania (Monitor Polski Nr 45, poz. 674, 675, 676 i 677 i Nr 52, poz. 734);

- 30 września 2002 r. udzieliła wytycznych terytorialnym komisjom wyborczym dotyczących sposobu ustalania wyników głosowania i wyników wyborów (Monitor Polski Nr 46, poz. 681);
- 7 października 2002 r. ustaliła zasady druku i przechowywania kart do głosowania oraz wzory informacji o sposobie głosowania w wyborach do rad i wyborach wójtów, burmistrzów i prezydentów miast (Monitor Polski Nr 47, poz. 694 i 695);
- 21 października 2002 r. wydała wytyczne dla komisarzy wyborczych dotyczące zasad i sposobu sprawdzania prawidłowości ustalania wyników głosowania i wyborów i ogłaszania wyników wyborów na obszarze województwa, a także wytyczne dla gminnych i miejskich komisji wyborczych o sposobie postępowania, jeżeli w ponownym głosowaniu w wyborach wójta, burmistrza i prezydenta miasta może uczestniczyć tylko jeden kandydat lub jeżeli wskutek zmian na liście kandydatów warunkiem przeprowadzenia głosowania jest wydrukowanie nowych kart do głosowania (Monitor Polski Nr 49, poz. 714 i Nr 50, poz. 726).

Przedstawiła także opinie i wnioski do rozporządzeń wykonawczych w sprawach wyborów Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji z dnia 26 września 2002 r. dotyczących trybu postępowania w sprawach podziału czasu nieodpłatnego rozpowszechniania audycji wyborczych w wyborach do rad oraz wyborach wójtów, burmistrzów i prezydentów miast (Dz. U. Nr 164, poz. 1350 i 1351) oraz Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 27 listopada 2002 r. w sprawie sposobu przekazywania, przechowywania i udostępniania dokumentów z wyborów (Dz. U. Nr 209, poz. 1781).

- * Zgodnie z przepisami Ordynacji wyborczej, w ustawowym terminie do 7 września 2002 r. Państwowa Komisja Wyborcza przyjmowała zawiadomienia o komitetach wyborczych utworzonych w celu udziału w wyborach przez partie polityczne i koalicje partii politycznych oraz stowarzyszenia i organizacje społeczne i wyborców zamierzające zgłaszać kandydatów na radnych w więcej niż 2 województwach (art. 64c ust. 3, art. 64d ust. 4, art. 64e ust. 4 i art. 64f ust. 5).

Pozostałe komitety wyborcze zawiadamiały o swoim utworzeniu właściwych miejscowo komisarzy wyborczych (art. 64f ust. 4). Ordynacja nie przewiduje natomiast obowiązku zawiadamiania o komitetach wyborczych tworzonych przez wyborców w gminie do 20 tys. mieszkańców w celu zgłoszenia kandydatów na radnych tylko w tej jednej gminie (art. 64f ust. 8).

Łącznie w wyborach zarządzonych na dzień 27 października 2002 zostało utworzonych 27 149 komitetów wyborczych, w tej liczbie 21 komitetów partii politycznych, 2 komitety koalicji partii politycznych, 425 komitetów organizacji społecznych oraz 26 701 komitetów

wyborczych wyborców, w tym 24 348 komitetów o charakterze lokalnym w gminach do 20 tys. mieszkańców.

- * Na podstawie art. 17 ust. 1 – 3 Ordynacji wyborczej, do dnia 12 września 2002 r. komisarze wyborczy powołali terytorialne komisje wyborcze; ogółem powołano 2 826 komisji: 16 wojewódzkich, 314 powiatowych, 66 miejskich w miastach na prawach powiatu, 2 412 gminnych (miejskich) oraz 18 dzielnicowych komisji wyborczych w m. st. Warszawie. W skład terytorialnych komisji weszło 20 498 osób.
- * Terytorialne komisje wyborcze zgodnie z art. 101 ust. 1, 140 ust. 1 i 165 ust. 1 Ordynacji, do dnia 27 września 2002 r. do godz. 24.00 przyjmowały zgłoszenia i niezwłocznie rejestrowały listy kandydatów na radnych. A odpowiednio do godz. 24.00 w dniu 2 października 2002 r. – zgłoszenia kandydatów na wójtów, burmistrzów i prezydentów miast (art. 7 ust. 2 i 3 ustawy o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta).

Ogółem zostało zarejestrowanych 300 090 kandydatów na radnych (przeciętnie 6,40 kandydata na jeden mandat) oraz 10 313 kandydatów na wójtów, burmistrzów i prezydentów miast (4,16 kandydata na mandat).

- * Państwowa Komisja Wyborcza na podstawie art. 166 ust. 1 Ordynacji wyborczej, w losowaniu przeprowadzonym w dniu 2 października 2002 r. przyznała jednolite numery listom tych komitetów wyborczych, które zarejestrowały listy okręgowe w ponad połowie okręgów w wyborach do wszystkich sejmików województw. Warunki te spełniło 7 komitetów wyborczych: Koalicyjny Komitet Wyborczy Sojusz Lewicy Demokratycznej – Unia Pracy, Komitety wyborcze partii politycznych: Alternatywa Partia Pracy, Konserwatywno – Liberalna Partia Unia Polityki Realnej, Liga Polskich Rodzin, Polskie Stronnictwo Ludowe, Samoobrona Rzeczypospolitej Polskiej oraz Krajowy Komitet Wyborczy Wyborców Unia Samorządowa. Informację o jednolitych numerach list tych komitetów Państwowa Komisja Wyborcza przekazała pełnomocnikom komitetów wyborczych oraz wojewódzkim komisjom wyborczym i komisarzom wyborczym uprawnionym do ustalania numerów list pozostałych komitetów wyborczych. Wojewódzkie komisje wyborcze przypisały numery przyznane przez Państwową Komisję Wyborczą listom do sejmików województw zarejestrowanym na obszarze swojego województwa.

W odniesieniu do list pozostałych komitetów wyborczych komisje wojewódzkie ustaliły, które z komitetów zarejestrowały na obszarze województwa listy w więcej niż jednym okręgu wyborczym. Listom tym przyznano w drodze losowania numery, poczynając od następnego numeru po ostatnim numerze nadanym przez Państwową Komisję Wyborczą, to jest wyższe od nr 7.

Dla list tych komitetów, które zarejestrowane zostały tylko w jednym okręgu, wojewódzkie komisje przyznały, w drodze losowania, kolejne numery następujące po już przyznanych numerach (art. 166 ust. 3 Ordynacji wyborczej).

W wyborach do rad powiatów listy kandydatów oznaczono w sposób następujący.

Komisarz wyborczy po ustaleniu, które komitety zarejestrowały listy we wszystkich okręgach wyborczych do więcej niż połowy rad powiatów w danym województwie i czy listy tych komitetów uzyskały jednolite numery w wyborach do sejmików województw (nadane przez Państwową Komisję Wyborczą), przyznał listom tych komitetów te same numery i zawiadomił o tym niezwłocznie powiatowe komisje wyborcze i gminne komisje wyborcze (art. 141 ust. 1 Ordynacji wyborczej). Wymaga podkreślenia, że powołany przepis mówi o zarejestrowaniu list do więcej niż połowy rad powiatów, do których nie są zaliczane miasta na prawach powiatu.

Powiatowe komisje wyborcze ustaliły, które komitety wyborcze zarejestrowały listy do rady powiatu w więcej niż jednym okręgu wyborczym i dla tej grupy list przyznały w drodze losowania jednolite numery, losując kolejne numery następujące po numerach nadanych przez Państwową Komisję Wyborczą (wyższe od nr 7). W odniesieniu do list zarejestrowanych w jednym okręgu powiatowe komisje wyborcze przyznały w drodze losowania numery, poczynając od numeru następującego po przyznanych już numerach (art. 141 ust. 2 Ordynacji wyborczej).

Gminne komisje wyborcze (a także miejskie komisje wyborcze w miastach na prawach powiatu) przyznały numery zarejestrowanym listom kandydatów w następujący sposób.

Komisje ustaliły, które komitety zarejestrowały listy w co najmniej jednym okręgu w wyborach do danej rady gminy, i jeżeli są to listy tych samych komitetów, których listy spełniły oba warunki wskazane w art. 141 ust. 1 i art. 166 ust. 1 Ordynacji wyborczej, to listy te otrzymały jednolite numery – takie, jakie listom tych komitetów nadała Państwowa Komisja Wyborcza (art. 109 ust. 2 Ordynacji wyborczej).

Jeżeli natomiast listom komitetu do sejmików województw Państwowa Komisja Wyborcza nadała jednolity numer, a komitet ten w danym województwie nie zarejestrował swoich list we wszystkich okręgach wyborczych do więcej niż połowy rad powiatów, to listy tego komitetu do rady gminy lub miasta nie otrzymały jednolitego numeru nadanego przez Państwową Komisję Wyborczą. Otrzymały one numer w drodze losowania (wyższy od nr 7).

Komisje ustaliły następnie, które komitety zarejestrowały swoje listy w więcej niż jednym okręgu, lecz nie spełniły warunków uprawniających do otrzymania jednolitego numeru i listom tym nadały w drodze losowania, numery następujące po ostatnim numerze nadanym

listom do sejmików województw przez Państwową Komisję Wyborczą (art. 109 ust. 3 Ordynacji wyborczej) – a więc wyższe od nr 7.

Pozostałym listom nadano w drodze losowania w ramach okręgów kolejne numery następujące po już nadanych (art. 109 ust. 4 Ordynacji wyborczej).

Taki sposób nadawania numerów dotyczył również list kandydatów do rady m.st. Warszawy, gdyż m.st. Warszawa jest gminą mającą status miasta na prawach powiatu. W ten sam sposób przyznawane były numery listom przez dzielnicowe komisje wyborcze w m.st. Warszawie.

* Zmiany wprowadzone w Ordynacji wyborczej oraz przepisy nowej ustawy o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta, budziły wiele wątpliwości organów i podmiotów wyborczych. W tych sprawach Państwowa Komisja Wyborcza w całym okresie kampanii wyborczej wydawała bieżące wytyczne i zalecenia prawne, opinie i wyjaśnienia.

- Odpowiadając na pytania dotyczące wykonywania czynności przez organy i podmioty wyborcze Komisja wyjaśniła, co następuje:

- Zmiany nazw lub skrótów nazw komitetów wyborczych dokonywane na skutek działań podejmowanych w trybie nadzoru przez komisarzy wyborczych, a także zmiany tych nazw po stwierdzeniu przez terytorialne komisje wyborcze wady zgłoszenia, o której mowa w art. 103 ust. 3 Ordynacji wyborczej do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw, nie powodują konieczności ponownego wykonywania czynności wyborczych.

W razie zmiany nazwy komitetu wyborczego z podanych wyżej przyczyn komitet wyborczy nie jest zobowiązany do ponownego zbierania podpisów osób popierających utworzenie komitetu, o których mowa w art. 64f ust. 4 Ordynacji, ani ponownego zbierania podpisów wyborców popierających zgłoszenie listy kandydatów, o których mowa w art. 100 ust. 1, art. 140 ust. 1 i art. 165 ust. 1 Ordynacji. Jeśli zmiana nazwy komitetu wyborczego nastąpiła w czasie zbierania podpisów wyborców popierających zgłoszenie listy kandydatów na radnych, wykazy podpisów z wcześniejszą nazwą komitetu zachowują ważność. Zmiana nazwy komitetu wyborczego po zarejestrowaniu okręgowej listy kandydatów na radnych lub kandydata na wójta, burmistrza, prezydenta miasta nie wymaga powtórzenia czynności rejestracyjnych, a jedynie podjęcia przez terytorialną komisję wyborczą uchwały w sprawie zmian w protokole rejestracji. Uchwałę tę doręcza się pełnomocnikowi i przesyła komisarzowi wyborczemu.

- Zgodnie z art. 64f ust. 1 Ordynacji wyborczej komitet wyborczy wyborców może być utworzony przez co najmniej 5 obywateli mających prawo wybierania. Przepis ten stanowi zatem, że komitet wyborczy powinien wykonywać czynności wyborcze w skła-

dzie nie mniejszym niż 5 osób. W szczególności niezbędne jest działanie komitetu wyborczego w minimalnym składzie co najmniej 5 osób dla dokonania zgłoszenia listy kandydatów na radnych. Jeśli skład komitetu uległ zmniejszeniu poniżej 5 osób, możliwe jest uzupełnianie składu do tej liczby osób. Terytorialna komisja wyborcza odmawia rejestracji listy zgłoszonej przez komitet wyborczy działający w składzie mniejszym niż 5 osób. Po dokonaniu rejestracji list kandydatów na radnych oraz ewentualnie kandydatów na wójtów komitet wyborczy może istnieć w zmniejszonym składzie. Rozwiązanie komitetu wyborczego, zgodnie z art. 64l ust. 2 Ordynacji wyborczej, następuje w trybie przepisów o jego utworzeniu, tj. wymaga pisemnego oświadczenia wszystkich osób tworzących komitet.

- Dokonując rejestracji kandydata na wójta (burmistrza, prezydenta miasta) komitet wyborczy musi spełniać warunki przewidziane w powołanym art. 7 ust. 2 ustawy. Jeżeli w czasie rejestracji kandydata na wójta komitet wyborczy nie spełnia tych warunków, gminna (miejska) komisja wyborcza wzywa komitet do usunięcia wady zgłoszenia, jeśli usunięcie wady jest możliwe, lub odmawia rejestracji kandydata. W razie ujawnienia po rejestracji kandydata na wójta, że w czasie rejestracji nie były spełnione warunki konieczne dla dokonania rejestracji, komisja podejmuje uchwałę o odmowie rejestracji kandydata.

Jeżeli natomiast w czasie rejestracji kandydata komitet wyborczy spełniał warunki określone w art. 7 ust. 2 ustawy i kandydat został zarejestrowany, to późniejsze wydarzenia powodujące utratę tych warunków, a w szczególności skreślenie kandydatów na radnych z zarejestrowanych list lub unieważnienie rejestracji okręgowych list kandydatów na radnych nie stanowi przesłanki dla unieważnienia rejestracji kandydata na wójta. Przesłanki uprawniające do skreślenia prawidłowo zarejestrowanego kandydata na wójta określa wyczerpująco art. 12 ustawy o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta i nie ma w tym zakresie odpowiedniego stosowania art. 2 ust. 2 tej ustawy.

- Umieszczenie w wykazie osób popierających listę kandydatów na radnych tylko jednego imienia kandydata, w sytuacji, gdy posiada on więcej imion nie jest uchybieniem powodującym nieuwzględnienie podpisów wyborców popierających tę listę.

Niedopuszczalna jest natomiast rozbieżność w omawianym zakresie między imieniem lub imionami wpisanymi w: zgłoszeniu listy kandydatów (art. 99 ust. 1 pkt 3 Ordynacji wyborczej), pisemnym oświadczeniu kandydata o wyrażeniu zgody na kandydowanie (art. 99 ust. 2 Ordynacji wyborczej), obwieszczeniu o zarejestrowanych listach art. 109 ust. 5 Ordynacji wyborczej) i na karcie do głosowania.

- Nie jest wadą zgłoszenia listy kandydatów na radnych przez komitet wyborczy partii politycznej lub koalicyjny komitet wyborczy, jeżeli do zgłoszenia nie zostanie dołączony dokument stwierdzający utworzenie komitetu wyborczego, a zostanie dołączona kopia postanowienia Państwowej Komisji Wyborczej o przyjęciu zawiadomienia o utworzeniu tego komitetu. Treść postanowienia Państwowej Komisji Wyborczej zawiera bowiem wszystkie informacje potrzebne przy rejestracji listy zawarte w dokumencie stwierdzającym utworzenie komitetu wyborczego.

- Zgodnie z § 12 ust. 1 pkt 6 Uchwały Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 26 sierpnia 2002 r. dotyczącej powoływania komisji wyborczych – M. P. Nr 37, poz. 588, zmiany w składach komisji mogą być dokonywane w przypadku stwierdzenia, że komitet wyborczy, który zgłosił kandydaturę członka komisji nie dokonał zgłoszenia listy kandydatów na radnych do rejestracji; stanowi to podstawę do odwołania osób zgłoszonych przez ten komitet ze składu komisji.

- Wynikający z art. 115 ust. 3 Ordynacji wyborczej obowiązek stosowania jednako-
wego rodzaju i wielkości czcionek na karcie do głosowania oznacza, iż nazwiska kandydatów powinny być wydrukowane czcionkami o jednakowej wielkości litery tekstowej i takiego samego kroju (rodzaju).

Przy drukowaniu oznaczeń na karcie do głosowania, tj. nazw lub skrótów nazw komitetów wyborczych dopuszczalne jest użycie czcionek mniejszych, niż w odniesieniu do nazwisk, ale również tej samej wielkości i tego samego rodzaju dla wszystkich oznaczeń, z zachowaniem liternictwa zgodnego z protokołem rejestracji list i kandydatów (litery wielkie, małe).

Powyższe oznacza niedopuszczalność stosowania czcionek wyróżniających część tekstu przez np. pismo pochyle (kursywa), półgrube, grube, wersaliki.

- Gminne komisje wyborcze obowiązane są niezwłocznie rejestrować kandydatów na wójta, burmistrza i prezydenta miasta po stwierdzeniu, że zgłoszenie spełnia warunki określone w ustawie (art. 9 ust. 1 ustawy o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza, prezydenta miasta).

W przypadkach, gdy przyczyną odmowy rejestracji kandydata na wójta jest niespełnienie warunków określonych w art. 7 ust. 2 ustawy o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta, w uchwale o odmowie rejestracji kandydata należy zamieścić pouczenie o przysługującym pełnomocnikowi prawie wniesienia skargi do właściwego sądu okręgowego. Prawo skargi do sądu w tego rodzaju sprawach wynika z art. 2 ust. 2 ustawy o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezyden-

ta miasta w związku z art. 105 ust. 3 Ordynacji wyborczej do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw.

Zasadne jest stanowisko, że warunki zgłoszenia kandydata na wójta wyrażone w art. 7 ust. 2 ustawy o bezpośrednim wyborze wójta ... są odpowiednikiem poparcia wyborców, o którym mowa w ust. 4 tego artykułu i w art. 105 ust. 1 i 2 Ordynacji wyborczej.

- Na podstawie art. 7 ust. 2 ustawy o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza lub prezydenta miasta prawo zgłoszenia kandydata na wójta ma komitet wyborczy, który zarejestrował listy kandydatów na radnych w co najmniej połowie okręgów wyborczych w wyborach do rady gminy. Wymóg ten musi być spełniany przez komitet wyborczy przy zgłaszaniu. Komitet wyborczy nie będzie spełniał wymogów ustawowych do rejestracji kandydata na wójta, gdy w dniu zgłoszenia kandydatury posiada zarejestrowane listy kandydatów na radnych w 6 (na 14) okręgach wyborczych.
- Jeżeli w czasie rejestracji kandydata na wójta, burmistrza i prezydenta miasta komitet wyborczy spełniał warunki określone w art. 7 ust. 2 ustawy i kandydat został zarejestrowany, to późniejsze wydarzenia powodujące utratę tych warunków, a w szczególności rezygnacja kandydatów na radnych z kandydowania nie stanowi przesłanki dla unieważnienia rejestracji kandydata na wójta, burmistrza i prezydenta miasta. Przesłanki uprawniające do skreślenia prawidłowo zarejestrowanego kandydata określa wyczerpująco art. 12 ustawy o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta i nie ma w tym zakresie odpowiedniego stosowania art. 2 ust. 2 tej ustawy.
- W sytuacji, gdy po zgłoszeniu okręgowej listy kandydatów na radnych przez jeden komitet wyborczy wpisani na tę listę kandydaci złożą na piśmie oświadczenia o wycofaniu zgody na kandydowanie, to inny komitet wyborczy może zgłosić te osoby jako kandydatów na radnych na swoich listach pod warunkiem, że osoby te były umieszczone na wykazie osób popierających listy kandydatów zgłaszanych przez ten komitet.

Takie postępowanie, przy zachowaniu przedstawionej wyżej kolejności zdarzeń nie narusza art. 98 ust. 1 i 3 Ordynacji wyborczej do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw ani wytycznych Państwowej Komisji Wyborczej dla terytorialnych komisji wyborczych z dnia 9 września 2002 r.

Ponowne zgłoszenie tych samych kandydatów w opisaney wyżej sytuacji musi spełniać wszystkie ustawowe warunki prawidłowego zgłoszenia listy kandydatów.

- Jeżeli w zgłoszeniu kandydata nie wskazano skrótu nazwy komitetu wyborczego, komisja wyborcza oznacza kandydata pełną nazwą komitetu. Pamiętać przy tym należy, że zarówno pełna nazwa, jak i skrót tej nazwy nie mogą przekraczać 40 znaków drukarskich (art. 102 Ordynacji wyborczej), a w razie przekroczenia liczby tych znaków komisja wzywa pełnomocnika komitetu do usunięcia tej wady, a gdyby wada nie została usunięta we wskazanym terminie, odmawia rejestracji zgłoszenia (art. 106 ust. 2 Ordynacji wyborczej).
- Terytorialna komisja wyborcza obowiązana jest przyjąć i rozpatrzyć zgłoszenie listy kandydatów nadesłane pocztą lub doręczone przez inną osobę niż pełnomocnik, jeżeli wpłynęło ono do terytorialnej komisji wyborczej w terminie określonym w art. 101 ust. 1 Ordynacji wyborczej. Z art. 101 ust. 2 Ordynacji wyborczej nie wynika obowiązek osobistego doręczenia zgłoszenia do terytorialnej komisji wyborczej przez pełnomocnika komitetu wyborczego lub upoważnioną osobę.
- W sytuacji, gdy dwaj kandydaci na wójta mają te same nazwiska i imiona, kolejność ich umieszczenia na liście kandydatów na karcie do głosowania należy ustalić na podstawie kolejności alfabetycznej imion ojców, a gdyby i te imiona były identyczne, na podstawie imion ojców i matek oraz wpisać te imiona na obwieszczeniu i na karcie do głosowania.
- Z przepisów Ordynacji wyborczej nie wynika zakaz zgłaszania kandydatów na członków do składów obwodowych komisji wyborczych w gminie tym komitetom wyborczym wyborców, które zarejestrowały kandydatów na radnych tylko w części okręgów wyborczych. Oznacza to, że komitet, który zgłosił listę kandydatów na radnych co najmniej w jednym okręgu wyborczym w wyborach do rady gminy ma prawo zgłaszania kandydatów na członków obwodowych komisji wyborczych w tej gminie.
- Karty do głosowania w wyborach do rad gmin drukowane są w formatach od A-5 do A-2 w zależności od liczby zarejestrowanych list i kandydatów na tych listach. W uzasadnionych przypadkach, gdyby format A-2 nie pozwalał na pomieszczenie wszystkich list, karty do głosowania mogą być wykonane w formie zbroszowanej w formacie A-5 lub A-4. O ustaleniach dotyczących druku karty w formie zbroszowanej terytorialna komisja wyborcza powiadamia komisarza wyborczego w związku z czym nie jest wymagana zgoda Państwowej Komisji Wyborczej na dokonanie tych czynności. Ze względu jednak na wysokie koszty druku kart do głosowania w formie zbroszowanej oraz konieczności oszczędnego gospodarowania środkami finansowymi przeznaczonymi na wybory druk kart do głosowania w formie zbroszowanej w formacie A4 lub A5 powinien mieć miejsce tylko w sytuacji, gdy

jest to rzeczywiście konieczne. Dostosowanie otworów wlotowych w urnach wyborczych do formatu A4 nie jest argumentem dostatecznie uzasadniającym druk kart w formie zbroszurowanej, gdyż karta o formacie A3 przy wrzucaniu do urny może zostać złożona na pół.

- Zamazanie kratki przy nazwisku kandydata na karcie do głosowania lub postawienie w kratce innego znaku niż znak "x" powoduje zawsze nieważność głosu, zarówno w wyborach do rad, jak i w wyborach wójta, burmistrza i prezydenta miasta.
- W nawiązaniu do przyjętych zasad wykorzystania w wyborach techniki elektronicznej Komisja ustaliła i przekazała uzupełniające zalecenia w tych sprawach:

1. Pierwsze posiedzenia terytorialnych komisji wyborczych

W przypadku wykorzystywania techniki elektronicznej w terytorialnej komisji wyborczej na pierwszym posiedzeniu komisji powinien być obecny pełnomocnik ds. obsługi informatycznej komisji w celu ustalenia trybu współpracy. Po ustaleniu harmonogramu dyżurów komisji dla przyjmowania zgłoszeń należy ustalić harmonogram wprowadzania danych do systemu informatycznego o zgłoszonych listach kandydatów na radnych oraz kandydatów na wójtów, burmistrzów i prezydentów miast.

2. Przyjmowanie zgłoszeń kandydatów na radnych oraz wójtów, burmistrzów i prezydentów miast.

Po wykonaniu czynności związanych z przyjmowaniem dokumentów zgłoszenia list kandydatów na radnych oraz zgłoszenia kandydatów na wójta, burmistrza i prezydenta miasta terytorialna komisja wyborcza bada i sprawdzeniu, czy zgłoszenia spełniają warunki określone w Ordynacji wyborczej:

- 1) Przewodniczący wyznacza członka komisji, który będzie nadzorował wprowadzanie danych do systemu informatycznego.
- 2) Przewodniczący przekazuje za pokwitowaniem pełnomocnikowi ds. obsługi informatycznej dokumenty z danymi do wprowadzenia w systemie informatycznym.
- 3) Dane o listach i kandydatach, a w przypadku komitetów wyborczych również dane o tych komitetach, które zgłaszają listy i kandydatów, są wprowadzane przez pełnomocnika ds. obsługi informatycznej pod nadzorem wyznaczonego członka komisji. Przy wprowadzaniu powyższych danych są sprawdzane warunki poprawności związane z rejestracją list i kandydatów (wynikające z Ordynacji wyborczej). Przekroczenie tych warunków jest sygnalizowane na bieżąco, a także jest udostępniane w odrębnym raporcie, który należy wydrukować. W przypadku stwierdzenia błędów, członek komisji podej-

muje decyzję, czy należy je poprawić, i wówczas ponownie wydrukować raport błędów.

- 4) Pełnomocnik ds. obsługi informatycznej przygotowuje raport o wprowadzonych danych oraz odpowiednie projekty dokumentów z systemu informatycznego - potwierżeń zgłoszenia do rejestracji listy kandydatów na radnych i kandydatów na burmistrza, wójta, prezydenta miasta.
- 5) Po potwierdzeniu poprawności wprowadzonych danych przez wyznaczonego członka komisji, pełnomocnik ds. obsługi informatycznej przekazuje dane do systemu centralnego, gdzie nastąpi weryfikacja ich z danymi zgromadzonymi w centralnej bazie danych.
- 6) Po zakończeniu przesłania danych pełnomocnik ds. obsługi informatycznej przekazuje za pokwitowaniem członkowi komisji, nadzorującemu wprowadzanie danych:
 - uprzednio otrzymane dokumenty od przewodniczącego komisji, dotyczące rejestracji list, kandydatów i komitetów,
 - wydruki raportów o błędach,
 - wydruki projektów potwierżeń zgłoszenia do rejestracji listy kandydatów na radnych i kandydatów na burmistrza, wójta, prezydenta miasta.
- 7) Członek komisji, nadzorujący wprowadzanie danych do systemu informatycznego, przekazuje przewodniczącemu komisji otrzymane materiały od pełnomocnika ds. obsługi informatycznej.
- 8) Pełnomocnik ds. obsługi informatycznej przed rozpoczęciem posiedzenia komisji powinien sprawdzić, czy w wyniku weryfikacji w bazie centralnej nastąpiły zmiany we wcześniej przekazanych danych. W przypadku stwierdzenia zmian, powinien dostarczyć informacje o nich komisji. Komisja powinna przeanalizować otrzymane informacje i jeżeli zachodzi taka konieczność, poinformować odpowiednich pełnomocników komitetów wyborczych wyborców.

3. Zakończenie wprowadzania list i kandydatów.

- 2) Po zakończeniu wprowadzania wszystkich danych związanych z rejestracją list i kandydatów, przewodniczący komisji zleca pełnomocnikowi przygotowanie zestawienia w formie wydruku o zgłoszonych listach kandydatów na radnych w okręgu oraz kandydatów na wójta, burmistrza i prezydenta miasta.
- 3) Po przyznaniu numerów listom przez Państwową Komisję Wyborczą oraz komisarzy wyborczych, przewodniczący komisji zleca pełnomocnikowi przygotowanie zestawie-

nia w formie wydruku o zgłoszonych listach kandydatów na radnych w okręgu oraz kandydatów na wójta, burmistrza i prezydenta miasta.

- 4) Wszelkie informacje o skreślonych listach oraz skreślonych kandydatach powinny być niezwłocznie przekazane przez przewodniczącego komisji pełnomocnikowi ds. obsługi informatycznej, w celu przesłania tej informacji do centralnej bazy danych.
 - 5) Po przyznaniu numerów pozostałym listom zarejestrowanym przez daną komisję, przewodniczący komisji zleca pełnomocnikowi ds. obsługi informatycznej wprowadzenie tych numerów, a następnie przygotowanie zestawienia w formie wydruku o zgłoszonych listach kandydatów na radnych w okręgu oraz kandydatów na wójta, burmistrza i prezydenta miasta. Komisja sprawdza poprawność danych na przygotowanym zestawieniu, które – w przypadku jego akceptacji – może stanowić materiał pomocniczy do przygotowania obwieszczeń a także kart do głosowania.
- W sprawie wątpliwości dotyczących prowadzenia rejestru i spisów wyborców wyjaśniła:

- Spisy wyborców sporządzane dla odrębnych obwodów głosowania utworzonych w mieście stołecznym Warszawie zawierają nazwiska wyborców zamieszkałych we wszystkich gminach obejmujących obszar m.st. Warszawy w granicach określonych art. 13 ustawy z dnia 15 marca 2002 r. o ustroju miasta stołecznego Warszawy (Dz. U. Nr 41, poz. 361 i Nr 127, poz. 1087), przebywających w zakładzie, dla którego utworzono obwód, do dnia wyborów włącznie.

Wszyscy wyborcy głosujący w odrębnych obwodach głosowania otrzymują karty do głosowania w wyborach do Rady m.st. Warszawy i do Sejmiku Województwa z okręgów, na obszarze których znajduje się odrębny obwód oraz karty do głosowania w wyborach prezydenta m.st. Warszawy.

Tylko wyborcy stale zamieszkujący na obszarze dzielnicy, w której znajduje się odrębny obwód otrzymują karty do głosowania w wyborach do rady tej dzielnicy. Przed wydaniem kart do głosowania w wyborach do rady dzielnicy obwodowa komisja wyborcza ustala, czy wyborca otrzymujący karty zamieszkuje na terenie dzielnicy, w której znajduje się odrębny obwód. Po stwierdzeniu tego faktu obwodowa komisja wyborcza wpisuje w rubryce „uwagi” spisu wyborców wyraz „dzielnica”, a następnie wyborca kwituje otrzymanie kart do głosowania podpisując się w przewidzianej do tego celu rubryce.

Wydawanie kart do głosowania w wyborach do rady dzielnicy tylko wyborcom stale zamieszkałym w dzielnicy, na terenie której znajduje się odrębny obwód

spowoduje, że w protokołach głosowania w wyborach do rad dzielnic w obwodach odrębnych „liczba wyborców uprawnionych do głosowania w chwili zakończenia głosowania” będzie inna niż w protokołach głosowania do Rady m.st. Warszawy, do Sejmiku Województwa Mazowieckiego i na prezydenta m.st. Warszawy, jeśli w odrębnym obwodzie głosowały osoby zamieszkałe i niezamieszkałe na terenie danej dzielnicy.

- Prawa wyborcze do organów samorządu terytorialnego przysługują osobom stale zamieszkałym na obszarze danej rady. Stałe zamieszkiwanie nie jest równoznaczne z zameldowaniem na pobyt stały, polega na faktycznym przebywaniu z zamiarem stałego pobytu w danej miejscowości, któremu zwykle towarzyszą związki wynikające z pracy, nauki, praw majątkowych itp. W takich wypadkach zainteresowany może złożyć do wójta wnioski o wpisanie go do rejestru wyborców tej gminy, zaś wpisanie do rejestru jest formą urzędowego potwierdzenia posiadania praw wyborczych w tej gminie. Uznanie, czy złożony wniosek uzasadnia wpisanie danej osoby do rejestru wyborców zależy od faktycznych okoliczności, których zbadanie i ocena należy do organu wydającego decyzję w sprawie. Jest to zgodne z kierunkiem orzecznictwa sądowego dotyczącego problematyki stałego zamieszkania na gruncie przepisów art. 25 Kodeksu cywilnego, do stosowania którego odsyła art. 9 Ordynacji wyborczej do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (Komentarz do Kodeksu cywilnego, Tom I, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 1999, str. 96).
- Zgodnie z art. 4 ust. 2 ustawy o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta w gminach i miastach, w których w dniu 27 października 2002 r. nie dokonano wyboru wójta, burmistrza lub prezydenta miasta przeprowadzone będzie ponowne głosowanie. Głosowanie to przeprowadzone będzie na podstawie spisów wyborców, sporządzonych dla wyborów 27 października 2002 r., po ich aktualizacji. Do aktualizacji spisów wyborców stosuje się odpowiednio przepisy rozdziału 2 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 26 sierpnia 2002 r. w sprawie wzoru spisu wyborców dla wyborów do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw oraz sposobu jego sporządzania, aktualizacji i udostępniania (Dz. U. Nr 134, poz. 1136).

Aktualizacji podlegają również spisy wyborców sporządzone dla obwodów głosowania utworzonych w szpitalach, zakładach pomocy społecznej, zakładach karnych i aresztach śledczych oraz oddziałach zewnętrznych takich zakładów i

aresztów. W związku z tym wójtowie, burmistrzowie i prezydenci miast z gmin i miast, na terenie których utworzone zostały takie obwody powinni nawiązać kontakt z dyrektorami i kierownikami szpitali, zakładów pomocy społecznej, zakładów karnych i aresztów śledczych w celu sporządzenia przez nich dodatkowych wykazów osób, które przybyły do tych szpitali i zakładów i osób, które opuściły te szpitale, zakłady – w celu aktualizacji spisów wyborców.

Wójtowie, burmistrzowie i prezydenci miast – w okresie aktualizacji spisów wyborców przed ponownym głosowaniem - szczególnie wnikliwie powinni analizować zasadność wniosków wyborców o ich dopisanie do rejestru wyborców na podstawie art. 12 ust. 2-4 ustawy z dnia 12 kwietnia 2002 r. – Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 46, poz. 499 ze zmianami) w celu uniknięcia przypadków wpisania do rejestru wyborców osób, które nie zamieszkują stale na terenie gminy lub miasta.

- Udostępnianie do wglądu spisu wyborców podobnie, jak rejestru wyborców następuje na wniosek wyborcy z zachowaniem ochrony danych osobowych osób umieszczonych w spisie wyborców lub rejestrze wyborców. Oznacza to, że wyborca obowiązany jest podać nazwisko i imię oraz dane (np. adres) pozwalające na ustalenie tożsamości osoby w spisie wyborców lub rejestrze wyborców, a urząd gminy, który sporządził spis lub prowadzi rejestr wyborców obowiązany jest udzielić odpowiedzi, czy wskazana osoba figuruje w spisie wyborców lub rejestrze wyborców. Informacja urzędu gminy powinna zawierać dane niezbędne dla wniesienia przez wyborcę reklamacji na nieprawidłowości w spisie wyborców lub rejestrze wyborców w trybie art. 36 ust. 1 Ordynacji wyborczej do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw – w odniesieniu do spisu wyborców, lub art. 15 ust. 1-2 Ordynacji wyborczej do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej – w odniesieniu do rejestru wyborców.

Sposób udostępniania do wglądu spisu wyborców określa § 10 ust. 1 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 26 sierpnia 2002 r. w sprawie wzoru spisu wyborców dla wyborów do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw oraz sposobu jego sporządzania, aktualizacji i udostępniania (Dz. U. Nr 134, poz. 1136). Udostępnianie rejestru wyborców reguluje §

10 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 16 sierpnia 2001 r. w sprawie rejestru wyborców (Dz. U. Nr 88, poz. 962).

Przy udostępnianiu spisu do wglądu mają zastosowanie przepisy art. 29 ust. 2-4 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. Nr 133, poz. 883 ze zmianami). Wynika to z art. 3 ust. 1 tej ustawy, stanowiącym o jej stosowaniu do organów państwowych i samorządowych, a także z art. 6 ust. 1 i 2, w związku z art. 1 ust. 1, gwarantującymi każdemu prawo do ochrony jego danych osobowych, którymi w rozumieniu ustawy są wszelkie informacje umożliwiające zidentyfikowanie tożsamości danej osoby; takie zaś informacje – zgodnie z art. 34 ust. 4 Ordynacji wyborczej – zawierają dane o wyborcach umieszczonych w spisie.

- W sprawach warunków kandydowania na radnego bądź wójta, burmistrza, prezydenta miasta wskazała:

- Zgodnie z art. 7 Ordynacji wyborczej oraz art. 3 ust. 2 ustawy o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta, prawo wybieralności (bierne prawo wyborcze) ma każdy obywatel polski posiadający prawo wybierania do rady gminy. Prawa wybierania nie mają osoby pozbawione praw publicznych lub ubezwłasnowolnione prawomocnym orzeczeniem sądowym, a także osoby pozbawione praw wyborczych orzeczeniem Trybunału Stanu (art. 6 Ordynacji wyborczej). Prawo nie zakazuje więc kandydowania osobom karanym za przestępstwa, jeśli nie orzeczono wobec nich kary dodatkowej pozbawienia praw publicznych.

Od wyborców zależy jedynie, czy takie osoby zostaną wybrane do władz lokalnych i będą pełniły funkcje radnych, wójtów, burmistrzów lub prezydentów miast.

Zgodnie natomiast z art. 190 ust. 1 pkt 4 Ordynacji wyborczej i art. 26 ust. 1 pkt 5 ustawy o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta, jeżeli skazujący wyrok sądowy, orzeczony za przestępstwo umyślne został wydany w trakcie wypełniania przez daną osobę mandatu radnego bądź wójta (burmistrza, prezydenta), wówczas rada, w terminie 3 miesięcy od wydania prawomocnego wyroku sądu, stwierdza wygaśnięcie mandatu.

- Zgodnie z art. 26 ust. 1 pkt 6 ustawy o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta, mandat wójta wygasa na skutek orzeczenia trwałej niezdolności do pracy w trybie określonym w przepisach o emeryturach i rentach z Fun-

duszu Ubezpieczeń Społecznych. Należy też mieć na uwadze art. 3 ust. 1 pkt 4 w związku z art. 2 pkt 1 lit. c) ustawy z dnia 22 marca 1990 r. o pracownikach samorządowych (tekst jednolity Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1593 ze zmianami), z którego wynika, że pracownikiem samorządowym, którym jest wójt, może być osoba posiadająca stan zdrowia pozwalający na zatrudnienie na określonym stanowisku, a zatem osoba niespełniająca wymagań zawartych w tym artykule musi liczyć się z określonymi skutkami prawnymi, w tej sytuacji wygaśnięciem mandatu.

Zdaniem Państwowej Komisji Wyborczej osoba, która została wybrana wójtem powinna przedłożyć organowi stanowiącemu jednostki samorządu terytorialnego, będącemu w stosunku do wójta właściwym podmiotem w sprawach z zakresu prawa pracy (art. 4 pkt 1 ustawy o pracownikach samorządowych), zaświadczenie stwierdzające o zdolności do pracy. Zauważyć też należy, iż obowiązkiem ustawowym każdego pracownika, wynikającym z art. 211 pkt 5 Kodeksu pracy, jest obowiązek poddania się badaniom lekarskim, na podstawie których przedmiotowe zaświadczenie jest wydawane.

Ponadto, zgodnie z przepisami rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 8 sierpnia 1997 r. w sprawie orzekania o niezdolności do pracy do celów rentowych (Dz. U. Nr 99, poz. 612) osoba, w stosunku do której orzeczono trwałą niezdolność do pracy może zwrócić się do lekarza orzecznika z wnioskiem o przeprowadzenie badania w celu ustalenia niższego stopnia niezdolności do pracy.

Państwowa Komisja Wyborcza wyraża pogląd, iż osoba wybrana wójtem, na pierwszej sesji rady powinna złożyć ślubowanie, a następnie w możliwie najkrótszym czasie złożyć zaświadczenie lekarskie stwierdzające zdolność do wykonywania pracy.

Przepis art. 26 ust. 1 pkt 6 ustawy o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta nie dotyczy osób, które uzyskały mandat wójta, a są długotrwale niezdolne do pracy w gospodarstwie rolnym, w rozumieniu ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników.

- Na podstawie art. 7 ust. 2 ustawy o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta do zgłaszania kandydatów na wójta (burmistrza, prezydenta) stosuje się odpowiednio przepisy Ordynacji wyborczej do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw dotyczące komitetów wyborczych. Mają więc w

tym zakresie odpowiednie zastosowanie przepisy rozdziału 10a i 14 Ordynacji wyborczej dotyczące zgłaszania przez komitety wyborcze kandydatów na radnych. Przy zgłaszaniu kandydatów na wójta, burmistrza lub prezydenta obowiązuje zatem odpowiednio zasada określona w art. 98 ust. 3 Ordynacji, że kandydować można tylko w jednym okręgu wyborczym i tylko z jednej listy kandydatów, co oznacza, że ta sama osoba może być zgłoszona na kandydata na wójta (burmistrza, prezydenta) tylko jeden raz i tylko przez jeden komitet wyborczy.

W odniesieniu natomiast do zgłoszenia wspólnego kandydata na wójta mają zastosowanie przepisy art. 64d w związku z art. 95 Ordynacji stanowiące wyraźnie, iż jedynie partie polityczne mogą tworzyć koalicje wyborcze w celu wspólnego zgłaszania kandydatów. Oznacza to, że tę samą osobę jako wspólnego kandydata może zgłosić tylko koalicyjny komitet wyborczy partii politycznych.

Komisja terytorialna stwierdzając, że zgłoszenie kandydata dokonane zostało niezgodnie z tymi zasadami wynikającymi z powołanych wyżej ustawowych przepisów, odmawia - odpowiednio do art. 9 ust. 1 ustawy – rejestracji tak zgłoszonego kandydata.

- W zakresie prowadzenia kampanii wyborczej i pełnienia funkcji pełnomocników wyborczych i mężów zaufania podkreśliła:
 - Zgodnie z art. 112 Ordynacji wyborczej, każdy pełnomocnik komitetu wyborczego (bądź ustanowiony przez pełnomocnika jego zastępca) jest uprawniony do obecności przy ustalaniu przez terytorialną komisję wyborczą wyników głosowania i wyborów w okręgu wyborczym, w którym została zgłoszona reprezentowana przez niego lista kandydatów. Odpowiednio natomiast do art. 111 ust. 1 i 2 Ordynacji wyborczej, uprawnienia męża zaufania obejmują reprezentowanie listy kandydatów w obwodzie głosowania, może on być obecny w czasie głosowania oraz ustalania przez obwodową komisję wyborczy wyników głosowania w obwodzie. Tak więc pełnomocnik wyborczy i mąż zaufania posiadają różne i nie pokrywające się uprawnienia. Mąż zaufania nie może zatem przejmować funkcji pełnomocnika wyborczego i uczestniczyć przy ustalaniu wyników głosowania i wyników wyborów w okręgu wyborczym.
 - Zgodnie z art. 48 ust. 1 Ordynacji wyborczej w lokalu wyborczym oraz na terenie budynku, w którym lokal się znajduje, jakakolwiek agitacja wyborcza jest zabroniona. Artykuł 19 ust. 8 Ordynacji zakazuje członkom komisji wyborczej prowadzenia agitacji wyborczej na rzecz kandydatów na radnych. Stosownie do

tych przepisów członkowie komisji wyborczych i mężowie zaufania nie mogą swoim zachowaniem eksponować będącej formą agitacji przynależności politycznej, w tym także używać elementów ubioru powszechnie kojarzonych z określoną partią bądź organizacją (np. krawat, opaska itp.). Ustawowym zadaniem obwodowej komisji wyborczej przewidzianym w art. 14 ust. 2 Ordynacji wyborczej, jest czuwanie w dniu wyborów nad przestrzeganiem prawa wyborczego w miejscu i czasie głosowania, którego podstawowym elementem jest zgodne z prawem działanie podmiotów wyborczych. Wykonując to zadanie komisja korzysta przede wszystkim ze środków regulaminowych, żądając zaniechania bądź usunięcia stwierdzonych elementów agitacji, a także w razie konieczności korzystać ze środków przewidzianych w art. 50 Ordynacji wyborczej.

- Na podstawie art. 111 ust. 2 Ordynacji wyborczej pełnomocnik wyborczy może wyznaczyć po jednym mężu zaufania do każdego obwodu głosowania na obszarze okręgu wyborczego, w którym reprezentowany przez niego komitet uzyskał rejestrację listy kandydatów na radnych. Oznacza to, że prace każdej obwodowej komisji wyborczej może „obserwować” tylu mężów zaufania, ile komitetów wyborczych zgłosiło listy kandydatów na radnych w okręgu, co w praktyce oznacza, że takich mężów zaufania może być więcej niż członków komisji. Przepisy Ordynacji wyborczej nie przewidują wyznaczania przez Państwową Komisję Wyborczą "obserwatorów" głosowania.
- Zakaz prowadzenia kampanii wyborczej w okresie na 24 godz. przed dniem wyborów, o którym mowa w art. 69 Ordynacji wyborczej do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw jest interpretowany przez Państwową Komisję Wyborczą jako zakaz emisji wszelkich audycji radiowych i telewizyjnych, a także podejmowania działań agitacyjnych w formie wywieszania plakatów, roznoszenia ulotek, wydawania nowych publikacji prasowych, umieszczania w Internecie treści o charakterze agitacji wyborczej itp. Zakaz ten nie obejmuje natomiast plakatów wywieszonych wcześniej, publikacji prasowych, których dystrybucję rozpoczęto przed okresem objętym zakazem, a także informacji zamieszczonych na stronach internetowych przed dniem objętym zakazem agitacji wyborczej. Wywieszone wcześniej plakaty, a także treści zamieszczone w Internecie nie muszą być usuwane w dniu objętym zakazem prowadzenia agitacji wyborczej.
- Stosowanie art. 74 Ordynacji wyborczej w zakresie odpowiedzialności redaktora za umieszczenie w przedstawionych do emisji w telewizji materiałach wybor-

czych wskazania od kogo one pochodzą i przez kogo są opłacone, Państwowa Komisja Wyborcza wyraża opinię, że nałożona tym przepisem odpowiedzialność redaktora oznacza jego powinność każdorazowego ustalenia, czy przeznaczony do emisji materiał spełnia ten warunek oraz w razie jego niedopełnienia – żądanie zamieszczenia takiego wskazania. Natomiast jeżeli zgłaszający odmówi zamieszczenia wskazania redaktor jest uprawniony do odmowy emisji tego materiału.

- Art. 65 ust. 2a Ordynacji wyborczej zakazuje jedynie prowadzenia jakiejkolwiek formy agitacji wyborczej na terenie szkół podstawowych i gimnazjów wobec uczniów nie posiadających prawa wybierania. Zakaz obejmuje więc prowadzenie agitacji na terenie szkoły tylko wobec niepełnoletnich uczniów. Dozwolone jest zatem organizowanie zebrań przedwyborczych z mieszkańcami w budynku szkoły, w czasie gdy nie przebywają w nim uczniowie, jednakże na organizatorze zebrania ciąży wówczas obowiązek zapewnienia przestrzegania ograniczeń przewidzianych art. 65 ust. 2a. Naruszenie tego przepisu jest zagrożone sankcją karną (art. 199 ust. 2 Ordynacji wyborczej).
- Każda karta do głosowania wydawana wyborcy jest opatrzona pieczęcią obwodowej komisji wyborczej i kwitowana przez wyborcę. Odkupywanie od wyborców urzędowych kart do głosowania wydanych przez komisję, których wyborcy nie wrzucili do urny w celu fałszowania wyników głosowania jest przestępstwem przeciwko wyborom przewidzianym w art. 249 pkt 3 Kodeksu karnego. Za czyn ten przewidziana jest kara od 3 miesięcy do 5 lat. Propozycja, aby w lokalu wyborczym były odrębne urny dla każdego rodzaju wyborów, w świetle przepisów Ordynacji wyborczej nie jest możliwa do zrealizowania bez zmian ustawowych, gdyż art. 42 Ordynacji przewiduje, że w lokalu wyborczym znajduje się jedna urna wyborcza. Wniosek ten budzi również wątpliwości, co do celowości zastosowania takiego rozwiązania. Dla zapewnienia prawidłowego przebiegu głosowania w Wytocznych Państwowej Komisji Wyborczej dla obwodowych komisji wyborczych zawarto natomiast zalecenie, aby jeden z członków komisji pełnił dyżur przy urnie wyborczej.
- Wyrażając opinię w sprawach dotyczących stosowania przepisów ustawy o samorządzie gminnym, zajęła stanowisko:
 - że termin 7 dni na zwołanie pierwszej sesji rady gminy, określony w art. 20 ust. 2 ustawy o samorządzie gminnym, należy rozumieć w ten sposób, że pierwsza

sesja powinna się odbyć w ciągu 7 dni po ogłoszeniu przez Państwową Komisję Wyborczą zbiorczych wyników wyborów do rad na obszarze całego kraju w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej w formie obwieszczenia, o czym mowa w art. 184 ust. 2 Ordynacji wyborczej do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw. Podkreśliła jednocześnie, iż właściwe do interpretacji wymienionego przepisu są organy sprawujące nadzór nad działalnością gminną, którymi – zgodnie z art. 86 ustawy o samorządzie gminnym – są Prezes Rady Ministrów i wojewoda.

- Stosownie do art. 27 pkt 2 ustawy o samorządzie gminnym funkcji wójta oraz jego zastępcy nie można łączyć z członkostwem w organach jednostek samorządu terytorialnego. Zatem zastępcą wójta (burmistrza, prezydenta miasta) nie może pełnić funkcji radnego w jakiegokolwiek radzie. Objęcie tej funkcji wymaga więc zrzeczenia się mandatu radnego w trybie art. 190 ust. 1 pkt 2 Ordynacji wyborczej do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (Dz. U. z 1998 r. Nr 95, poz. 602 ze zmianami), bądź też rada gminy obowiązana jest z urzędu stwierdzić wygaśnięcie takiego mandatu na podstawie art. 190 ust. 1 pkt 2a i ust. 2 Ordynacji wyborczej.
- Wyjaśniając przepisy dotyczące finansowania kampanii wyborczej wskazała:
 - wpłaty środków finansowych przez spółkę cywilną traktowane są tak jak wpłaty od osób fizycznych, które tę spółkę utworzyły. Przyjęcie przez komitet wyborczy wpłaty środków finansowych od osoby fizycznej prowadzącej we własnym imieniu działalność gospodarczą z rachunku bankowego tej osoby nie narusza przepisów Ordynacji wyborczej. Wiąże się jednak z ryzykiem odrzucenia sprawozdania finansowego komitetu wyborczego, na podstawie art. 84a ust. 1 pkt 3 lit. d Ordynacji wyborczej, jeżeli okazałoby się, że komitet błędnie ocenił status prawny darczyńcy, a rachunek należał do firmy, która jest osobą prawną. Zgodnie z art. 83d ust. 3 Ordynacji wyborczej dozwoloną formą wpłaty środków finansowych pochodzących od osoby fizycznej na rzecz komitetu wyborczego jest wpłata dokonana czekiem, przelewem bankowym lub kartą płatniczą, czyli w formach wymagających posiadania przez darczyńcę rachunku bankowego i pozwalających na ustalenie jego tożsamości. Wpłata gotówkowa w kasie banku jak też przekaz pocztowy nie mogą być traktowane jako przelew (bankowy), o którym mowa we wskazanym wyżej przepisie. Umowa rachunku bankowego zawarta w imieniu komitetu wyborczego musi zawierać zastrzeżenie, że wpłaty na

rachunek mogą być dokonywane czekiem, przelewem lub kartą płatniczą (art. 83d ust. 4).

- zgodnie z art. 83d Ordynacji wyborczej środki finansowe komitetu wyborczego gromadzone są wyłącznie na rachunku bankowym. Bez otwarcia rachunku bankowego komitet wyborczy nie może pozyskiwać jakichkolwiek przychodów, ani ponosić choćby najmniejszych wydatków. Praktycznie niemożliwe jest jednak podejmowanie działań związanych z prowadzeniem kampanii wyborczej bez ponoszenia jakichkolwiek wydatków, nawet wówczas, gdy komitet zamierza prowadzić kampanię w bardzo ograniczonym zakresie. Jeżeli jednak komitet wyborczy nie miał żadnych przychodów pieniężnych ani żadnych wydatków, to sam fakt nieotworzenia rachunku bankowego nie stanowi podstawy odrzucenia sprawozdania finansowego komitetu wyborczego.
- Wpłata od osoby fizycznej na rzecz komitetu wyborczego może być dokonana jedynie czekiem, przelewem lub kartą płatniczą (art. 83d ust. 3 Ordynacji wyborczej do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw). W praktyce oznacza to, że wpłaty na rzecz komitetu wyborczego mogą pochodzić od osób posiadających rachunek w banku. W przypadku dokonania wpłaty gotówkowej, komitet wyborczy powinien odmówić przyjęcia korzyści majątkowej przekazanej z naruszeniem prawa (przekazanej w niewłaściwy sposób, pochodzącej od nieuprawnionego podmiotu, o wartości przekraczającej kwotę określoną w ustawie). Jako odmowę przyjęcia należy również traktować niezwłoczne zwrócenie darczyńcy korzyści majątkowej przekazanej komitetowi z naruszeniem prawa. Stanowisko Państwowej Komisji Wyborczej w powyższej sprawie zawarte jest w „Informacji o gospodarce finansowej komitetów wyborczych w wyborach samorządowych” z dnia 2 września 2002 r. dostępnej na stronie internetowej pod adresem www.pkw.gov.pl. W przedstawionej sytuacji, pełnomocnik finansowy lub inna upoważniona osoba do dysponowania środkami pieniężnymi na rachunku komitetu wyborczego powinna dokonać zwrotu darowizny pieniężnej, o ile z dowodu wpłaty jest możliwe ustalenie danych osobowych darczyńcy.
- Partia polityczna powinna odmówić przyjęcia środków finansowych wpłacanych na Fundusz Wyborczy z naruszeniem prawa. Dotyczy to m.in. części wpłaty przewyższającej dopuszczalny limit wpłaty od osoby fizycznej. Zmieniony w bieżącym roku art. 39a ust. 1 ustawy o partiach politycznych stanowi, że przypadkowi na rzecz Skarbu Państwa podlegają korzyści majątkowe przyjęte przez

partię polityczną lub Fundusz Wyborczy z naruszeniem wskazanych w tym artykule przepisów. Odmowa przyjęcia takiej korzyści majątkowej przez partię polityczną wyłącza jej przepadek na rzecz Skarbu Państwa. Niezwłoczne dokonanie zwrotu środków finansowych osobie fizycznej lub osobie prawnej, która wpłaciła je na rachunek Funduszu Wyborczego z naruszeniem prawa należy traktować jako odmowę przyjęcia tych środków. Dokumentami potwierdzającymi zwrot środków finansowych są imienne polecenia przelewu (wpłaty gotówkowej) z podaniem na druku w pozycji „tytułem” określenia np. „zwrot wpłaty nieprawidłowej” oraz wyciągi bankowe z prowadzonego rachunku, gdzie po stronie „winnien” odnotowywane są tytuły wypłat z konta.

- Pod pojęciem „wartości niepieniężnych”, o których mowa w art. 83c ust. 5 Ordynacji wyborczej do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw należy rozumieć darowizny rzeczowe i usługi świadczone nieodpłatnie na rzecz komitetu wyborczego. Wartości niepieniężne mogą być przekazywane wyłącznie przez osoby fizyczne. Podane przykładowo wartości niepieniężne, takie jak udostępnienie kserografu, prywatnego telefonu czy mieszkania oraz użyczenie samochodu, należy traktować jako nieodpłatne świadczenie usług, natomiast wartość np. zużytego papieru do kserografu, opłaty rachunku telefonicznego i zakup benzyny są kosztami i powinny być wliczone do wydatków komitetu wyborczego. Wpłaty na rzecz komitetu wyborczego, dokonywane przez kandydatów na radnych lub wójtów (burmistrzów, prezydentów) są darowiznami od osób fizycznych i podlegają – co do limitu dopuszczalnej kwoty i formy wpłaty – zasadom określonym w art. 83d ust. 2 i 3 Ordynacji wyborczej.
- Na podstawie art. 83 ust. 4 pkt 1) Ordynacji wyborczej do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw zabrania się pozyskiwania środków finansowych przez komitet wyborczy po dniu wyborów czyli po dniu 27 października 2002 r. Dniem, w którym komitet pozyskał środki finansowe, w opinii Państwowej Komisji Wyborczej jest dzień, w którym osoba dokonująca wpłaty na rzecz komitetu wyborczego wydała polecenie obciążenia swojego rachunku bankowego niezależnie od tego, czy środki finansowe zostały w tym dniu przelane na rachunek komitetu wyborczego, czy nastąpiło to później. Zakaz pozyskiwania środków finansowych przez komitet wyborczy po dniu wyborów oznacza, że także w dniu wyborów może zostać dokonana wpłata na rzecz komitetu wyborczego.

- W odniesieniu do wątpliwości dotyczących relacji w zakresie finansowania wyborów między przepisami ustawy o partiach politycznych i Ordynacji wyborczej do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw Państwowa Komisja Wyborcza wyjaśniła, co następuje.

Przepisy ustawy o partiach politycznych, a w szczególności art. 25 ust. 1 i 5 - w zakresie dotyczącym gromadzenia środków finansowych i art. 36 ust. 1 i art. 36a ust. 1 i 3 - w zakresie dotyczącym środków gromadzonych w ramach Funduszu Wyborczego partii politycznej nie zawierają zakazu przekazania przez osobę fizyczną środków finansowych czekiem, przelewem bankowym lub kartą płatniczą z rachunku bankowego związanego z działalnością gospodarczą prowadzoną przez tę osobę. Zważyć jednak należy, że pozyskanie wpłaty środków finansowych z takiego rachunku wiąże się dla partii politycznej z pewnym ryzykiem polegającym na utrudnionym rozpoznaniu, czy rachunek bankowy, z którego przekazano środki należy do osoby fizycznej prowadzącej we własnym imieniu działalność gospodarczą, czy też należy on do osoby prawnej. Przyjęcie wpłaty z rachunku bankowego osoby prawnej stanowi naruszenie wskazanych wyżej przepisów ustawy i zgodnie z art. 38a ust. 2 pkt 4 ustawy - jest podstawą do odrzucenia przez Państwową Komisję Wyborczą rocznego sprawozdania o źródłach pozyskania środków finansowych, w tym o kredytach bankowych i warunkach ich uzyskania oraz o wydatkach poniesionych ze środków Funduszu Wyborczego, z dalszymi tego konsekwencjami.

Przepisy art. 64d ust. 1 i 2 Ordynacji wyborczej przewidują, że partie polityczne mogą tworzyć w województwach, powiatach i gminach koalicje wyborcze dla wspólnego zgłaszania kandydatów na radnych. W tym celu organy partii tworzących koalicję, statutowo upoważnione do reprezentowania poszczególnych partii na zewnątrz, podpisują umowy o zawiązaniu koalicji i powołują koalicyjne komitety wyborcze (ust. 7 pkt 4). Przepisy Ordynacji wyborczej nie przewidują możliwości upoważniania do tych czynności struktur terenowych partii, czy też wyrażania zgody na podejmowanie tych czynności przez struktury terenowe partii.

Artykuł 83c ust. 1 i 2 Ordynacji wyborczej stanowi, że środki komitetu wyborczego partii politycznej mogą pochodzić wyłącznie z Funduszu Wyborczego tej partii, a środki finansowe koalicyjnych komitetów wyborczych wyłącznie z Funduszy Wyborczych partii politycznych tworzących koalicje. W związku z

tym partia polityczna, która w wyborach do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw zamierza samodzielnie zgłaszać kandydatów na radnych, a także zamierza wspólnie zgłaszać kandydatów w ramach koalicji wyborczych, może przekazywać z Funduszu Wyborczego środki na odrębny rachunek bankowy swojego komitetu wyborczego i na rachunki bankowe koalicyjnych komitetów wyborczych, w których utworzeniu uczestniczyła.

W świetle art. 35a ustawy o partiach politycznych i art. 82a Ordynacji wyborczej nie ma przeszkód prawnych, aby osoba będąca pełnomocnikiem finansowym Funduszu Wyborczego partii politycznej została powołana na pełnomocnika finansowego komitetu wyborczego tej partii.

Nakaz gromadzenia środków finansowych komitetu wyborczego wyłącznie na rachunku bankowym (art. 83d ust. 10 Ordynacji wyborczej) oznacza, że wszystkie wpłaty na rzecz komitetu muszą być dokonywane tylko na ten rachunek. Wydatkowanie środków finansowych komitetu może być dokonywane w drodze bezpośredniego pokrywania zobowiązań komitetu z tego rachunku lub też w drodze przekazania środków na rachunek pomocniczy utworzony w tym celu np. w innej miejscowości, z którego struktury terenowe komitetu wyborczego pokrywają swoje zobowiązania związane z prowadzoną kampanią wyborczą. Rozliczenie środków przekazanych na rachunek pomocniczy następuje przez dostarczenie pełnomocnikowi finansowemu faktur i rachunków potwierdzających wydatkowanie otrzymanych środków. Umowa w sprawie otwarcia rachunku pomocniczego powinna zawierać zastrzeżenie, że wpłaty na ten rachunek mogą być dokonywane tylko z rachunku komitetu wyborczego. Ilość rachunków pomocniczych powinna wynikać z wewnętrznej struktury organizacyjnej komitetu wyborczego i przyjętych przez komitet szczegółowych zasad rachunkowości.

Partia polityczna powinna odmówić przyjęcia środków finansowych wpłacanych na Fundusz Wyborczy z naruszeniem prawa. Zmieniony w bieżącym roku art. 39a ust. 1 ustawy o partiach politycznych stanowi, że przypadkowi na rzecz Skarbu państwa podlegają korzyści majątkowe przyjęte przez partię polityczną lub Fundusz Wyborczy z naruszeniem wskazanych w tym artykule przepisów. Odmowa przyjęcia takiej korzyści majątkowej przez partię polityczną wyłącza jej przepadek na rzecz Skarbu Państwa.

Niezwłoczne dokonanie zwrotu środków finansowych osobie, która wpłaciła je na rachunek Funduszu Wyborczego z naruszeniem prawa należy traktować jako odmowę przyjęcia tych środków.

- W zakresie gromadzenia i dokumentowania dochodów i wydatków wyborczych oraz sporządzania sprawozdań wyborczych wskazała, że zgodnie z art. 83d ust. 1 Ordynacji wyborczej, środki finansowe komitetu wyborczego są gromadzone wyłącznie na rachunku bankowym. Umowa rachunku bankowego zawarta w imieniu komitetu wyborczego musi zawierać zastrzeżenie, że wpłaty na rachunek komitetu wyborczego muszą być dokonywane tylko czekiem, przelewem lub kartą płatniczą (ust. 4). Niedopełnienie powyższych wymogów jest zagrożone sankcją karną z art. 202f Ordynacji.

Działający z upoważnienia komitetu wyborczego pełnomocnik finansowy jest odpowiedzialny za zgodne z prawem pozyskiwanie środków finansowych. W tym celu, oprócz obligatoryjnej klauzuli o przyjmowaniu wpłat przelewem, czekiem lub kartą płatniczą, powinien on w umowie z bankiem żądać okresowego przekazywania wyciągów bankowych dokumentujących obroty na rachunku, wraz z poleceniami przelewów lub innymi dokumentami bankowymi. Z dokumentów tych wynika, czy wpłata dokonywana była w dopuszczalnej formie, czy była to wpłata gotówkowa. Zgodnie z zasadami rachunkowości komitetów wyborczych, na podstawie powyższych dokumentów dokonuje się zapisów w księgach rachunkowych.

Jeżeli w wyniku bieżącej analizy dokumentów pod kątem prawidłowości dokonywanych wpłat stwierdzone zostanie dokonanie wpłaty gotówkowej, pełnomocnik finansowy powinien odmówić jej przyjęcia i dokonać niezwłocznie zwrotu tej kwoty darczyńcy, o ile możliwe jest ustalenie danych osobowych tej osoby. Zwrot kwoty powinien być potwierdzony dowodem bankowym, pocztowym lub pokwitowaniem o treści umożliwiającej identyfikację osoby, której zwrócono nieprawidłową wpłatę.

O ile ustalenie darczyńcy, np. z powodu niepodania adresu nie jest możliwe, to wówczas kwota darowizny tak jak i inne korzyści majątkowe przyjęte przez komitet wyborczy z naruszeniem przepisów ustawy podlegają przypadkowi na rzecz Skarbu Państwa (art. 84d Ordynacji wyborczej).

- Przychodem komitetu wyborczego, w rozumieniu art. 83c ust. 5 Ordynacji wyborczej są, obok środków finansowych, również wartości pozyskanych darowizn

niepieniężnych i usług świadczonych nieodpłatnie na rzecz komitetu wyborczego. Darowizną niepieniężną jest przedmiot (rzecz) przekazana komitetowi wyborczemu, np. komputer, drukarka, kserograf, papier itp., które po wykorzystaniu w trakcie kampanii wyborczej mogą być sprzedane. Sprzedaż darowizny rzeczowej, o ile nie została zużyta, wymaga potwierdzenia stosownym dokumentem; w przypadku sprzedaży sprzętu – dokumentem tym (punkt 11 w załączniku nr 3 do rozporządzenia Ministra Finansów) może być umowa kupna-sprzedaży z określoną ceną sprzedaży. Środki finansowe pozyskane ze sprzedaży mogą być wykorzystane na uregulowanie wierzytelności lub innych zobowiązań finansowych powstałych przed dniem wyborów. Gdyby kwota pozyskanych ze sprzedaży środków finansowych przewyższała zobowiązania komitetu, to nadwyżkę – zgodnie z art. 83f ust. 3 Ordynacji – komitet wyborczy wyborców jest zobowiązany przekazać na rzecz instytucji charytatywnej.

Rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 23 sierpnia 2002 r. w sprawie sprawozdań finansowych komitetów wyborczych ogłoszone w Dz. U. Nr 134, poz. 1127 i 1128 zawierają wzory sprawozdań zróżnicowane w zależności od tego, w jakim zakresie komitet wyborczy dokonał rejestracji list kandydatów na radnych oraz kandydatów na wójtów, burmistrzów i prezydentów miast, o czym informuje treść rozporządzeń poprzedzająca wzory sprawozdań.

Jeżeli komitet wyborczy zarejestrował np. listy kandydatów do rad gmin i rady powiatu oraz kandydatów na wójtów, wówczas sporządza „Łączne sprawozdanie finansowe” według wzoru określonego w załączniku nr 2 do rozporządzenia Ministra Finansów pod poz. 1128.

W kwestii obliczenia przypadającego komitetowi wyborczemu limitu wydatków wyborczych należy posługiwać się przepisami odnośnych ustaw, z uwzględnieniem zmian dokonanych przez art. 1 pkt 15 oraz art. 4 pkt 4 ustawy z dnia 26 lipca 2002 r. o zmianie ustawy – Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 127, poz. 1089). We wskazanych przepisach, a także w objaśnieniach do rozporządzenia Ministra Finansów są podane wartości kwotowe limitu wydatków przypadających na mandat radnego oraz kandydata na wójta, burmistrza lub prezydenta miasta.

Pełnomocnik finansowy komitetu wyborczego, prowadząc gospodarkę finansową jest obowiązany stosować przepisy rozporządzenia Ministra Finansów z dnia

23 sierpnia 2002 r. w sprawie zasad rachunkowości komitetów wyborczych (Dz. U. Nr 134, poz. 1126). Wymogiem prowadzenia rachunkowości jest ewidencjonowanie wpływów i wydatków/kosztów według podziału rzeczowego stosowanego w księgowości i do tego celu, przy dokonywaniu dużej liczby operacji księgowych niezbędne jest opracowanie planu kont.

- W sprawie prowadzenia gospodarki finansowej i kampanii wyborczej w związku z ponownym głosowaniem na wójta, burmistrza i prezydenta miasta wskazała, że komitety wyborcze, których kandydaci na wójtów, burmistrzów i prezydentów miast uczestniczą w ponownym głosowaniu, mogą pozyskiwać środki od dnia podania do publicznej wiadomości informacji o konieczności przeprowadzenia ponownego głosowania do dnia 10 listopada br. Komitety wyborcze, których kandydaci na wójta nie spełniają wymogu określonego w art. 4 ust. 3 ustawy o bezpośrednim wyborze wójta, a także komitety, które nie zgłaszały kandydatów na wójta, nie mogą pozyskiwać środków finansowych po dniu 27 października br.

W odniesieniu do komitetów wyborczych, których kandydaci uczestniczą w ponownym głosowaniu na wójta, burmistrza i prezydenta miasta, określony w art. 24 ustawy o bezpośrednim wyborze wójta w związku z art. 84 Ordynacji wyborczej, 3-miesięczny termin na złożenie sprawozdania finansowego do Komisarza Wyborczego albo Państwowej Komisji Wyborczej biegnie od dnia przeprowadzenia ponownego głosowania, co oznacza że upływa on 10 lutego 2003 r. Wobec komitetów wyborczych, których kandydaci na wójta, burmistrza i prezydenta miasta nie uczestniczą w ponownym głosowaniu, a także komitetów wyborczych, które nie zgłosiły kandydatów na wójta, burmistrza i prezydenta miasta powyższy termin liczy się od dnia głosowania na kandydatów na radnych, co oznacza, że upływa on 27 stycznia 2003 r.

- Przepis art. 83 ust. 4 pkt 1 Ordynacji wyborczej należy interpretować, iż „pozyskanie” następuje w dniu wystawienia polecenia przelewu, a nie daty wpływu środków na rachunek bankowy komitetu wyborczego.

WYMIANA DOŚWIADCZEŃ Z ZAGRANICĄ

* Problemowi standardów wyborczych poświęcone były dwie konferencje, pierwsza, zorganizowana przez Organizację Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie – Biuro Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka (ODIHR) w Warszawie, w dniach 17-27 września 2002 roku, oraz druga, zorganizowana przez Stowarzyszenie Urzędników Wyborczych Centralnej i Wschodniej Europy (ACEEEO) w Moskwie, Federacja Rosyjska, w dniach 26-28 września 2002 roku.

Na konferencji OBWE-ODIHR przedstawiony został projekt Konwencji „**O Standardach Wyborczych, Wyborczych Prawach i Wolnościach**” przygotowany z myślą o ujęciu w ramach obowiązującego aktu prawa międzynarodowego - doświadczeń wynikających z uregulowań prawnych i zdobytych w trakcie przeprowadzania demokratycznych wyborów, zgromadzonych przez Radę Europy i różne kraje; dla uszczegółowienia i rozwinięcia podstawowych przepisów, ujętych w Artykule 3 Protokołu Nr 1 (wszedł w życie w 1954 r.) do Europejskiej Konwencji dla Ochrony Praw Człowieka i Podstawowych Swobód (z dnia 4 listopada 1950, weszła w życie 3 września 1953 r.) i w innych dokumentach; dla wytyczenia współczesnego demokratycznego procesu wyborczego w nowej Europie XXI wieku.

Dyskusję zdominowały wystąpienia poświęcone problematyce wyborów oraz naruszenia prawa i procedur wyborczych. Wolne wybory stanowią rdzeń demokracji, stąd ich prawidłowe przeprowadzenie jest tak istotne. Wskazano na Albanie, Białoruś, Kirgistan i Tadżykistan jako kraje, gdzie prawidłowość przeprowadzania wyborów budzi szereg wątpliwości, zarówno w sferze regulacji prawnych jak i prowadzenia kampanii wyborczej. Zwrócono uwagę na znaczenie udziału przedstawicieli organizacji pozarządowych w obserwowaniu wyborów. Podkreślono, że równy udział w wyborach różnych grup społecznych, w tym mniejszości narodowych, odgrywa ważną rolę w zapobieganiu konfliktom.

Ostateczny tekst, projektu, pod nazwą: „Międzynarodowe Standardy i Zobowiązania w Zakresie Prawa do Demokratycznych Wyborów” został opracowany 20 listopada 2002 roku.

Konferencja Stowarzyszenia Urzędników Wyborczych Centralnej i Wschodniej Europy (Moskwa, wrzesień 2002 roku) przyjęła tekst „**Projektu Konwencji o Standardach Wyborczych, Prawach Wyborczych i Swobodach**” przygotowany przez Centralną Komisję Wyborczą Federacji Rosyjskiej wspólnie z Sekretariatem Stowarzyszenia.

Projekt ten przedstawiony został uprzednio na wspomnianej wyżej konferencji OBWE-ODIHR w Warszawie

Projekt Konwencji zawiera 27 artykułów, pogrupowanych w czterech blokach. Pierwszy blok obejmuje standardy demokratycznych wyborów, z wykazem tych standardów, zawie-

rających zasady wyborcze, takie jak periodycznie przeprowadzane, obowiązkowe, wolne, autentyczne, uczciwe, otwarte i powszechne wybory, przy powszechnym i równym prawie głosowania, przeprowadzone w tajnym głosowaniu lub równoważnych wolnych procedurach głosowania. Wykaz zawiera gwarancje języka, co jest szczególnie ważne dla zapewnienia uczestnictwa w wyborach mniejszości narodowych i grup etnicznych. Zasada otwartości i powszechności stanowi nieodłączny komponent mechanizmu skutecznego zarządzania sprawami państwa i myśl przewodnią wszystkich elementów organizacji współczesnego procesu wyborczego. Ważnym składnikiem nowego stosunku do rozwoju międzynarodowych standardów wyborczych jest tworzenie mechanizmu gwarantującego wyborcze prawa i wolności, coś, co wymaga nowych punktów odniesienia dla czynności legislacyjnych w sferze praw wyborczych państw. Projekt Konwencji uznaje prawo do pewnych ograniczeń, szczególnie w odniesieniu do udzielania wszystkim zagranicznym rezydentom prawa głosowania i bycia wybieranym do organów lokalnego samorządu, powołując się na ustęp 1, art.6 Konwencji o Uczestniczeniu Obcokrajowców w Życiu Publicznym na Szczeblu Lokalnym, przyjętej przez Radę Europy w dniu 5 lutego 1992 roku.

Drugi blok projektu Konwencji definiuje status uczestników wyborów i technicznej infrastruktury procesu wyborczego. Jedną z nowel stanowi wzmocnienie wpływu państwa na tworzenie prawnych warunków uczestniczenia w kampanii wyborczej. Nowe podejście opiera się na bardziej wydajnym i konkretnym mechanizmie publicznego monitorowania wyborów, na mocniejszych gwarancjach prawnych. Projekt Konwencji wykląda zasady statusu i praw obserwatorów, agentów kandydatów, procedury skarg na pogwałcenie praw wyborczych i wolności uczestników wyborów, wnoszonych do sądów i innych organów, jak również podstawowe zasady przekazu medialnego wyborów i kampanii wyborczej kandydatów, partii politycznych. Mając na uwadze fakt, że korupcja staje się jednym z czynników podważającym zaufanie obywateli do organów władzy, szczególnie w wyborach, a rozwój środków przeciwdziałania finansowym nadużyciom musi przejść drogę od zaleceń do konkretnych zobowiązań międzynarodowych, projekt Konwencji podaje podstawowe zasady tworzenia przejrzystego mechanizmu finansowania wyborów i kampanii wyborczej kandydatów, partii politycznych.

Trzeci blok projektu Konwencji definiuje parametry statusu oraz uprawnienia obserwatorów międzynarodowych. Obecność międzynarodowych obserwatorów przyczynia się do nagłośnienia i otwartości wyborów. Z tych powodów nadaje się obserwatorom szerokie uprawnienia i wymaga by wykonywali swe funkcje i korzystali ze swych praw kierując się takimi zasadami jak neutralność, unikanie wyrażania swych preferencji w stosunku do uczestników procesu wyborczego przed zakończeniem głosowania oraz nie ingerowanie w proces wyborczy.

Ostatni blok projektu Konwencji podaje środki, które nie muszą być traktowane jako dyskryminujące w uregulowaniach narodowego procesu wyborczego; definiuje on zobowiązania państw – członków Konwencji i reguluje sprawy dotyczące podpisania, ratyfikowania i wejścia w życie Konwencji.

Generalnie rzecz biorąc, podniesienie sprawy europejskich standardów wyborczych stworzy nowe bodźce dla zsynchronizowania i harmonizacji międzynarodowego i krajowego obszaru prawa, dla realizacji wyborczych praw i swobód człowieka i obywatela w duchu polityki nowych czasów.

Doprowadzi to do zredukowania separacji a nawet duplikacji standardów wyborczych w dokumentach rozmaitych organizacji międzynarodowych, rozpowszechni wiążące, międzynarodowe, prawne uznanie dla standardów demokratycznych wyborów i dla środków gwarantujących prawa i swobody wyborcze uczestników procesu wyborczego.

- * We wrześniu 2002 r. podpisano w Warszawie Porozumienie o Współpracy między Centralną Komisją Wyborczą Federacji Rosyjskiej, reprezentowaną przez Przewodniczącego, Pana Aleksandra Albertowicza Wieszniakowa, a Państwową Komisją Wyborczą, reprezentowaną przez Przewodniczącego, Pana Ferdynanda Rymarza.
- * Sekretarz Państwowej Komisji Wyborczej Kazimierz W. Czaplicki, w charakterze Członka Zarządu Stowarzyszenia Urzędników Wyborczych Centralnej i Wschodniej Europy uczestniczył w dniach 4 - 6 września w VI Konferencji Między-Amerykańskiej Unii Organów Wyborczych w Asuncion – Paragwaj, Ameryka Południowa.
- * W październiku 2002 przedstawiciel PKW uczestniczył w obserwacji wyborów deputowanych do Sejmu Republiki Łotewskiej.